

وزارت جهاد کشاورزی
سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی
مؤسسه تحقیقات علوم شیلاتی کشور - پژوهشکده اکولوژی خلیج فارس و دریای عمان

عنوان دستورالعمل فنی:
**بهره‌برداری پایدار از ذخایر ساردین ماهیان و موتوماهیان در آبهای استان
هرمزگان**

نویسنده:
علی سالارپوری

شماره ثبت: ۶۸۵۲۱
تاریخ ثبت: ۱۴۰۴/۰۹/۲۹

وزارت جهاد کشاورزی

سازمان ترویج، آموزش و تحقیقات کشاورزی

مؤسسه تحقیقات علوم شیلاتی کشور - پژوهشکده اکولوژی خلیج فارس و دریای عمان

عنوان دستورالعمل فنی: بهره‌برداری پایدار از ذخایر ساردین ماهیان و موتوماهیان در آبهای

استان هرمزگان

نویسنده: علی سالارپوری

همکار (ان): -

ناشر: موسسه تحقیقات علوم شیلاتی کشور

تاریخ انتشار: سال ۱۴۰۴

حق چاپ برای مؤلف محفوظ است. نقل مطالب، تصاویر، جداول، منحنی‌ها و نمودارها با ذکر مأخذ بلامانع است.

عنوان	«فهرست مندرجات»	صفحه
چکیده.....		۱
۱- مقدمه.....		۲
۲- هدف.....		۳
۳- معرفی و شناسایی گونه‌های تجاری ماهیان سطح زی ریز.....		۳
۳-۱- ساردین سند (<i>Sardinella sindensis</i> Day, 1878).....		۵
۳-۲- ساردین پهلوی طلایی (<i>Sardinella gibbosa</i> Bleeker, 1849).....		۶
۳-۳- ساردین سفید (<i>Sardinella albella</i> Valenciennes, 1847).....		۷
۳-۴- ساردین روغنی هندی (<i>Sardinella longiceps</i> Valenciennes, 1847).....		۸
۳-۵- ساردین رنگین کمان (<i>Dussumieria acuta</i> Valenciennes, 1847).....		۹
۳-۶- ساردین خلیج فارس (<i>Herklotsichthys lossei</i> Wongratana, 1983).....		۱۰
۳-۷- موتو معمولی (<i>Encrasicholina punctifer</i> Fowler, 1938).....		۱۱
۳-۸- موتو هندی (<i>Stolephorus indicus</i> van Hasselt, 1823).....		۱۲
۴- صیدگاه‌های اصلی ساردین ماهیان و موتو ماهیان.....		۱۳
۵- صید و صیادی ماهیان سطح‌زی ریز در خلیج فارس و دریای عمان.....		۱۳
۶- نقش ساردین ماهیان و موتو ماهیان در اقتصاد شیلاتی.....		۱۴
۷- روش‌های صید ماهیان سطح‌زی ریز در خلیج فارس و دریای عمان.....		۱۶
۸- مراحل مختلف صید به روش پرساین دوقایقی در خلیج فارس و دریای عمان.....		۱۸
۹- مراحل صید به روش جل ساحلی در استان هرمزگان.....		۱۹
۱۰- مشخصات استاندارد تور پرساین دوقایقی برای صید گونه‌های هدف.....		۲۱
۱۱- عملیات صید به روش تور پرساین دوقایقی برای صید گونه‌های هدف.....		۲۲
۱۱-۱- عملیات پرسه زنی و یافتن گله ماهی.....		۲۲
۱۱-۲- عملیات تور اندازی یا محاصره گله.....		۲۳
۱۱-۳- عملیات جمع‌آوری یا پیاله ای کردن تور.....		۲۳
۱۱-۴- عملیات انتقال ماهی ها به قایق استور.....		۲۳
۱۲- بهترین روش هندلینگ ماهیان سطح زی ریز.....		۲۳
۱۲-۱- حمل ماهیان سطح‌زی ریز به روش CSW.....		۲۵
۱۳- میزان ذخایر در خلیج فارس و دریای عمان.....		۲۷
۱۳-۱- مطالعات پیشین در خلیج فارس.....		۲۷

۱۳-۲- آخرین برآورد از میزان ذخایر در خلیج فارس و دریای عمان.....	۲۸
۱۳-۳- میزان تلاش صیادی متناسب با ظرفیت	۳۱
۱۴- تعیین فصل مناسب صید ماهیان سطح زی ریز(ساردین و موتوماهی).....	۳۳
۱۵- نتیجه‌گیری و پیشنهادات.....	۳۶
منابع	۳۹
چکیده انگلیسی.....	۴۱

چکیده

این دستورالعمل فنی با هدف مدیریت و بهره‌برداری پایدار از ذخایر ماهیان سطح‌زی ریز، به‌ویژه گونه‌های اقتصادی مهم شامل ساردین و موتوماهیان، با تأکید بر استفاده از روش پرساین دو قایقی در آب‌های استان هرمزگان تدوین شده است. ماهیان سطح‌زی ریز، به‌دلیل سهم بالای آن‌ها در تولید ناخالص صیادی، نقش کلیدی در زنجیره غذایی و جایگاه ویژه در معیشت جوامع صیادی، از اهمیت زیست‌محیطی و اقتصادی بالایی در اکوسیستم دریایی خلیج فارس و دریای عمان برخوردارند. اهداف اصلی این دستورالعمل، دستیابی به یک نظام صید اکوسیستم‌محور و مبتنی بر اصول حداکثر محصول پایدار (MSY) است که طی آن بهره‌برداران شناخت جامعی از ابعاد زیستی، اکولوژیکی و فنی ذخایر به‌دست آورند. این ابعاد شامل: شناسایی گونه‌های هدف، معرفی روش‌های صید استاندارد، تعیین ظرفیت زیست‌توده قابل برداشت، تعریف تلاش صیادی بهینه، زمان‌بندی فصل صید و دوره دریابست، و به‌کارگیری شیوه‌های نوین هندلینگ و نگهداری صید است. بدین ترتیب، اجرای صحیح این دستورالعمل ضمن تضمین حفظ پویایی و قابلیت بازسازی ذخایر، تداوم بهره‌برداری و استمرار معیشت جوامع صیادی را امکان‌پذیر خواهد ساخت. همچنین، تلاش صیادی بهینه معادل ۲۴۰ عامله صیادی تعیین شد. نتایج نشان داد که پرساین دو قایقی استاندارد کارآمدترین روش صید در این منطقه است. علاوه بر این، فصل مجاز صید از مهر تا اردیبهشت و دوره ممنوعیت صید (Closed Season) نیز از اردیبهشت تا شهریور مشخص شد که با چرخه تولیدمثلی این گونه‌ها همخوانی دارد. در زمینه نگهداری و کاهش تلفات پس از صید، به‌کارگیری فناوری RSW (Refrigerated Sea Water) به‌عنوان بهترین روش هندلینگ معرفی گردید. به‌طور کلی، این دستورالعمل به‌عنوان یک چارچوب مدیریتی علمی و کاربردی، مجموعه‌ای از شاخص‌های کلیدی شیلاتی (F/F_{msy} ، $CPUE$ ، B/B_{msy}) و اصول بهره‌برداری پایدار را برای صنعت صید ماهیان سطح‌زی ریز در استان هرمزگان ارائه می‌دهد و می‌تواند مبنایی برای سیاست‌گذاری شیلاتی، مدیریت ذخایر و ارتقای امنیت غذایی در مقیاس منطقه‌ای باشد.

کلمات کلیدی: ساردین، موتو، مدیریت ماهیگیری، میزان مجاز برداشت، تلاش صیادی